

K O M U N I K A T
Z B A D A Ń

Warszawa, październik 2011

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/130/2011

PRZESĄDY WCIĄŻ ŻYWE

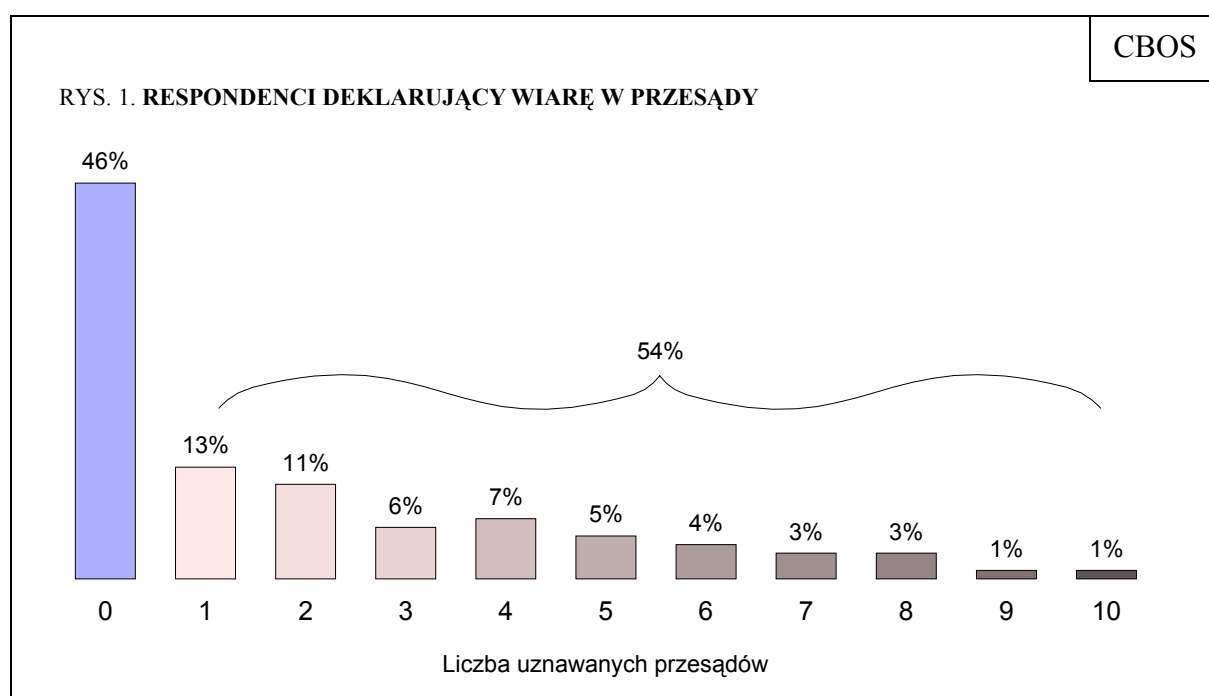
Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
13 stycznia 2011 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Coraz większy dostęp do informacji, związany z tym pęd do wiedzy oraz kult racjonalnego myślenia, to niewątpliwie elementy składowe dzisiejszych czasów. Wyniki wstępnego badania¹ pokazują jednak, że w coraz bardziej zrjonalizowanym świecie wiara w przesady w Polsce jest wciąż żywa, a praktykowane zwyczaje, których rozum nie obejmuje, a które odbierane bywają jako przynoszące szczęście lub pozwalające uniknąć pecha, są wśród Polaków dość powszechne.

WIARA W PRZESADY

Jak wynika z deklaracji, ponad połowa dorosłych Polaków (54%) wierzy w przynajmniej jeden z dziesięciu przesądów, o które zapytaliśmy w naszym wstępnym sondażu. Wiare w co najmniej pięć z nich zadeklarowało 17% badanych, co ósmy (13%) przyznał, że wierzy w trzy lub cztery przesady, a niemal co czwarty (24%) w jeden lub dwa.

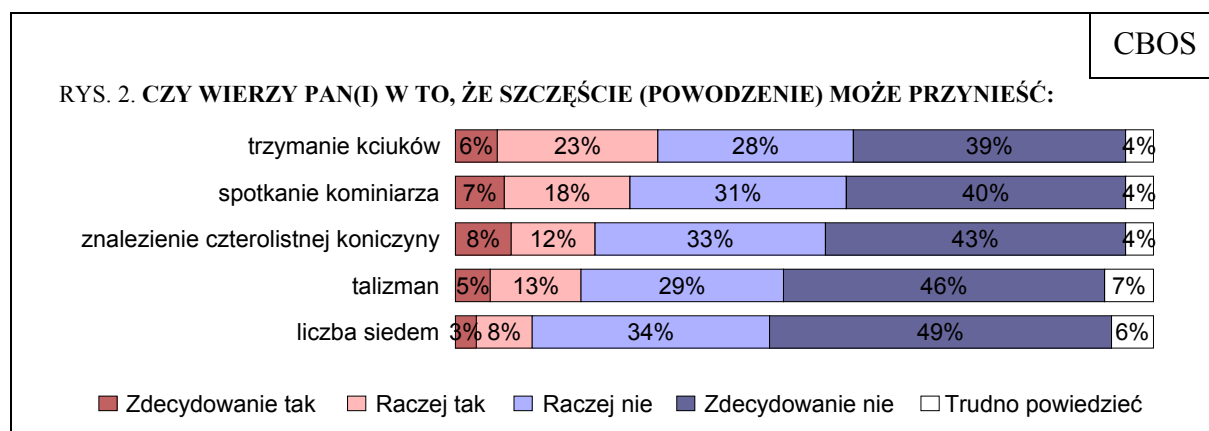
Przeciętny respondent deklaruje wiare w mniej więcej dwa na dziesięć przedstawionych mu przesądów (średnia = 1,94), przy czym – jak się okazuje – stosunkowo

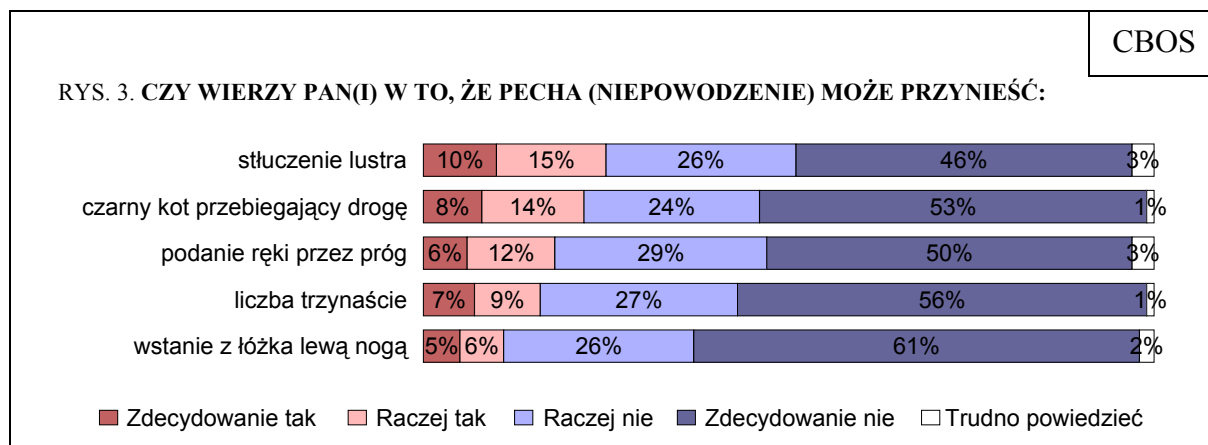
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (256) przeprowadzono w dniach 8 – 14 września 2011 roku na liczącej 1077 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

najbardziej przesądni są renciści (średnia = 2,99), bezrobotni (2,63), robotnicy niewykwalifikowani (2,52), pracownicy usług (2,51) oraz gospodynie domowe (2,38). Wiara w przesady w sposób istotny maleje wraz z poziomem wykształcenia (wśród osób z wykształceniem podstawowym średnia wyniosła 2,45, a wśród respondentów z dyplomem wyższej uczelni 1,55) oraz z wysokością dochodu *per capita* (wśród osób o dochodach poniżej 500 zł na osobę poziom wiary w przesady wyniósł 2,71, natomiast wśród dysponujących kwotą powyżej 1500 zł – 1,51). W grupach wiekowych wiarę w zabobony najczęściej deklarują osoby mające od 45 do 54 lat (2,33). Jeśli chodzi o miejsce zamieszkania, to stosunkowo najbardziej przesądni są respondenci mieszkający w miastach liczących od 100 do 500 tys. ludności (2,35). Biorąc pod uwagę religijność badanych mierzoną częstotliwością uczestnictwa w praktykach religijnych, najczęściej do wiary w różnego rodzaju przesady przyznają się osoby praktykujące religijnie kilka razy w tygodniu (2,44), natomiast najrzadziej – niepraktykujący (1,57). Stosunek do przesądów dość istotnie różnicuje również płeć badanych. O tym, że występują pewne magiczne przedmioty, sytuacje lub zachowania częściej przekonane są kobiety (2,20) niż mężczyźni (1,66) – patrz tabele aneksowe.

PRZESADY MNIEJ I BARDZIEJ POPULARNE

Najbardziej popularnym przesądem wśród badanych okazało się trzymanie kciuków. W to, że taki gest może przynieść powodzenie wierzy blisko jedna trzecia badanych (29%). Co czwarty dorosły Polak ufa natomiast, że szczęście może przynieść kominiarz. Wśród przesądów wróżących niepowodzenie, najpowszechniejsze są stłuczenie lustra oraz czarny kot przebiegający drogę – wierzy w nie odpowiednio 25% i 22% ankietowanych.

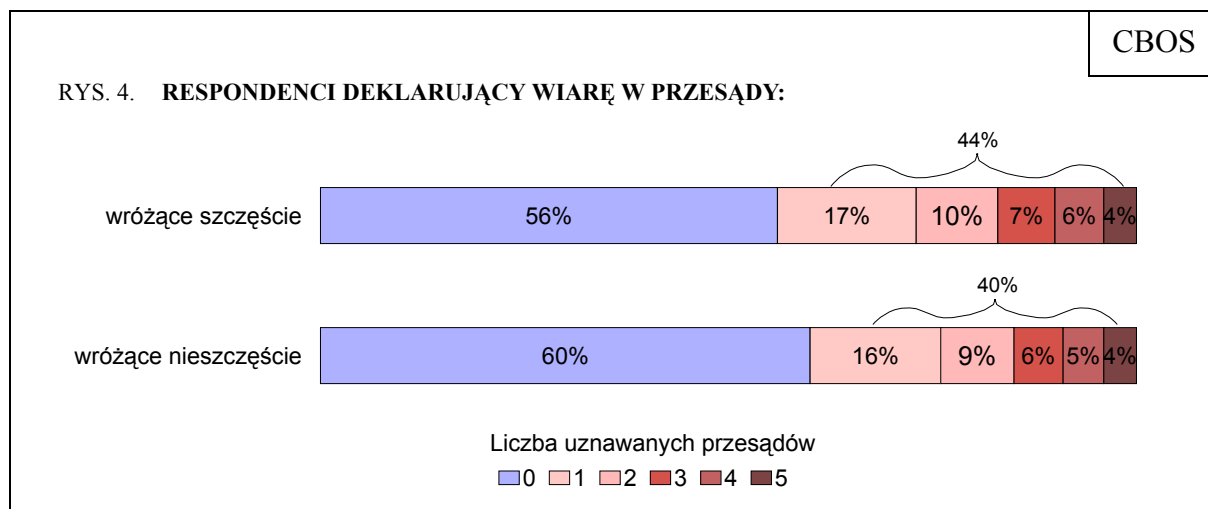
Co piąty dorosły Polak (20%) jako prognostyk szczęścia odczytuje znalezienie czterolistnej koniczyny. Niespełna jedna piąta respondentów (18%) wierzy w szczęśliwą moc talizmanów i jako wróżące niepowodzenie odbiera podanie ręki przez próg, a jedna szósta (16%) wierzy w negatywną moc trzynastki. Z kolei o tym, że cyfra siedem przynosi szczęście przekonany jest co dziewiąty badany (11%). Taki sam odsetek (11%) jako niekorzystny znak odbiera wstanie z łóżka lewą nogą.

Tabela 1

Czy wierzy Pan(i) w to, że szczęście/pecha (powodzenie/niepowodzenie) może przynieść:	Zdecydowanie tak	Raczej tak	TAK	Raczej nie	Zdecydowanie nie	NIE	Trudno powiedzieć
	w procentach						
– trzymanie kciuków	6	23	29	28	39	67	4
– spotkanie kominiarza	7	18	25	31	40	71	4
– stłuczenie lustra	10	15	25	26	46	72	3
– czarny kot przebiegający drogę	8	14	22	24	53	77	1
– znalezienie czterolistnej koniczyny	8	12	20	33	43	76	4
– talizman	5	13	18	29	46	75	7
– podanie ręki przez próg	6	12	18	29	50	79	3
– liczba trzynaście	7	9	16	27	56	83	1
– liczba siedem	3	8	11	34	49	83	6
– wstanie z łóżka lewą nogą	5	6	11	26	61	87	2

Jak pokazuje nasze badanie, Polacy nieco częściej deklarują wiarę w przesady zwiastujące powodzenie (przynajmniej w jeden z nich wierzy 44% badanych) niż w te, które uchodzą za zły omen (40%). Przy czym, wiarę wyłącznie w pozytywne przesady deklaruje 14% badanych, natomiast 9% uznaje tylko te, które wiążą się z negatywnymi konsekwencjami. Zarówno w szczęśliwe, jak i pechowe znaki losu wierzy 31% badanych, zaś

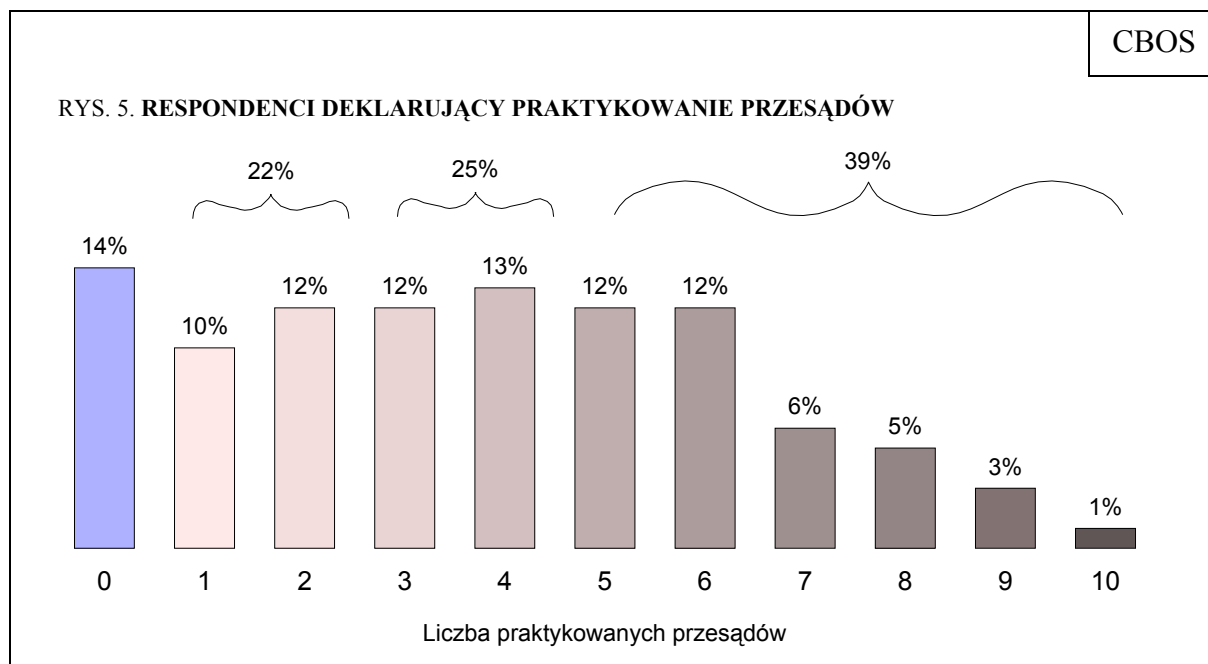
ci, którzy mniej lub bardziej stanowczo odrzucają wszystkie wymienione zabobony stanowią 46% ogółu.

Bez względu na rodzaj przesądu, a także na jego konsekwencje (pozytywne lub negatywne), zależności społeczno-demograficzne dotyczące wyrażanej w tym zakresie wiary pozostają podobne. Magiczną moc pewnym przedmiotom, sytuacjom lub zachowaniom zazwyczaj częściej przypisują osoby słabiej wykształcone i gorzej sytuowane, zwłaszcza renciści, bezrobotni i pracownicy usług, a także osoby w wieku od 45 do 54 lat, mieszkańcy dużych, aczkolwiek nie największych miast oraz osoby praktykujące religijnie kilka razy w tygodniu.

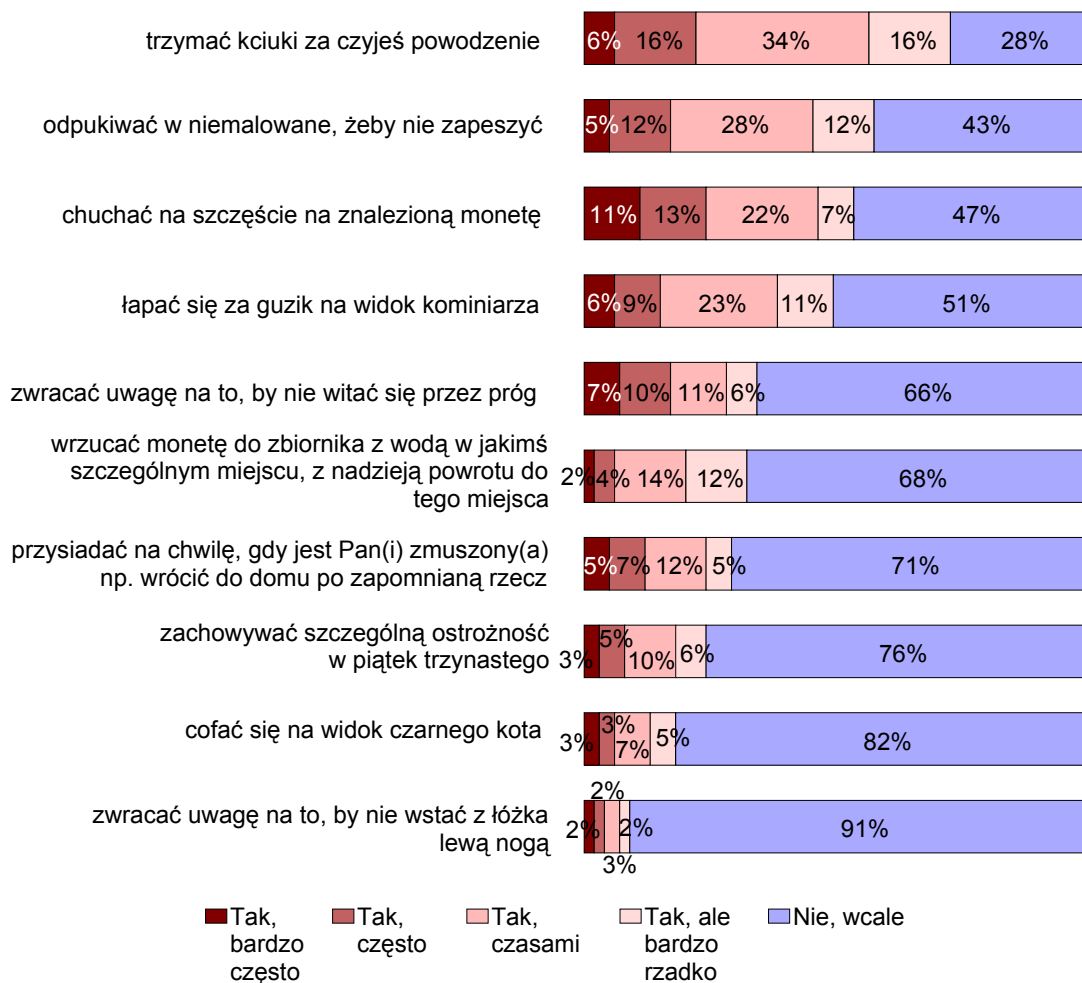
PRZESĄDY W PRAKTYCE

Choć wiara w przesady w największym stopniu wpływa na różnego rodzaju zabobonne zachowania, to jednak okazuje się, że są zwyczaje, które Polacy praktykują, mimo że nie wierzą w ich magiczne działanie. I tak 46% badanych twierdzi, że nie wierzy w żaden z przedstawionych znaków zwiastujących pomyślność lub wróżących pecha, a jednocześnie jedynie 14% spośród ogółu dorosłych Polaków nie ulega ani jednej z dziesięciu praktyk uznawanych za przesądne. Dwie piąte badanych (39%) przyznało, że zdarza im się stosować co najmniej połowę z przedstawionych zwyczajów, jedna czwarta (25%) stosuje trzy lub cztery praktyki z naszej listy, a nieco ponad jedna piąta przyznaje się – co najwyżej – do jednej lub dwóch.

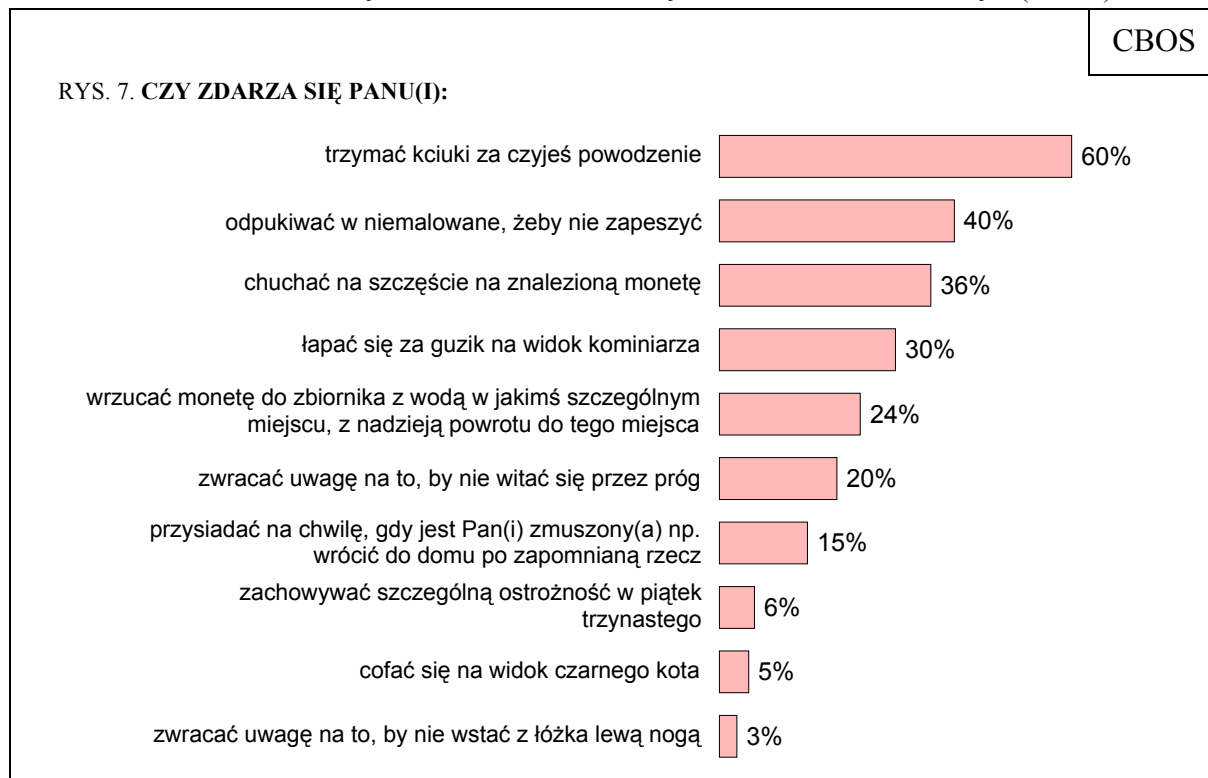
Najczęściej stosowanym zwyczajem jest tzw. trzymanie kciuków, które – jak wynika z deklaracji – przynajmniej od czasu do czasu praktykuje blisko trzy czwarte badanych (72%). Niemal trzech na pięciu respondentów (57%), żeby nie zapeszyć, odpukuje w niemalowane, a ponad połowie (53%) zdarza się chuchać na znalezionej monetę. Co drugi dorosły Polak (49%) widząc kominiarza łapie się za guzik, a co trzeci (34%) zwraca uwagę na to, żeby nie witać się przez próg. Niespełna jedna trzecia (32%) przyznaje, że będąc w jakimś szczególnym miejscu zdarza im się wrzucać monetę do zbiornika z wodą, z nadzieją powrotu w to miejsce. Nieco mniejszy odsetek (29%) stanowią ci, którzy przysiadają na chwilę, gdy zmuszeni są wrócić do domu po zapomnianą rzecz. Co czwarty badany stwierdza, że trzynastego w piątek ma się szczególnie na baczności (24%), a niespełna co piątemu (18%) zdarza się cofać na widok czarnego kota. Jeden na dziewięciu ankietowanych przyznaje, że przynajmniej od czasu do czasu zwraca uwagę na to, by nie wstać z łóżka lewą nogą.

RYS. 6. CZY ZDARZA SIĘ PANU(I):

Spośród badanych, którzy zadeklarowali, że nie wierzą w żaden z dziesięciu przedstawionych przesądów, aż 60% przyznało, że mniej lub bardziej regularnie zdarza im się trzymać kciuki za czyjeś powodzenie, dwie piąte (40%) odpukuje w niemalowane, żeby nie zapeszyć, a tylko nieco mniejszy odsetek (36%) chucha na szczęście na znalezionej monetę. Niemal jedna trzecia z tej grupy badanych (30%) łapie się za guzik na widok kominiarza, a jedna czwarta (24%) wrzuca monetę do zbiornika z wodą z nadzieją powrotu do danego miejsca. Co piątemu spośród niewierzących w przesady (20%) zdarza się zwracać uwagę na to, by nie witać się przez próg, a mniej więcej co siódmy (15%) przysiąda na chwilę, gdy jest zmuszony wrócić do domu po zapomnianą rzecz. Mniej liczni zachowują szczególną ostrożność trzynastego w piątek (6%), cofają się na widok czarnego kota (5%) oraz zwracają uwagę na to, by nie wstać z łóżka lewą nogą (3%).

ODPOWIEDZI TWIERDZĄCE WŚRÓD OSÓB DEKLARUJĄCYCH BRAK WIARY W PRZESĄDY (N=498)

Wśród przesądów w przypadku których pytaliśmy zarówno o wiarę w ich skuteczność, jak i o ich stosowanie w życiu, najczęściej praktykowanym, mimo braku przekonania o jego skuteczności, jest zwyczaj trzymania kciuków (sytuacja taka dotyczy 42% spośród ogółu badanych), a w drugiej kolejności łapanie się za guzik na widok kominiarza (25%). Niemal co piąty respondent zwraca uwagę, by nie witać się przez próg, choć tak naprawdę nie wierzy, że ma to jakieś znaczenie. Na tej samej zasadzie, co ósmy badany zachowuje szczególną ostrożność trzynastego w piątek (13%), co trzynasty posiada lub posiadał talizman (7%), a co szesnasty cofa się na widok czarnego kota (6%). Talizman i czarny kot należą jednocześnie do tych przesądów, które stosunkowo najczęściej się uznaje, ale których się nie praktykuje. Co dziesiąty Polak wprawdzie wierzy w pozytywną moc talizmanu, jednak nigdy go nie posiadał, a co jedenasty mimo wiary w to, że czarny kot przynosi pecha, nigdy się przed nim nie cofa.

Tabela 2

Przesady	Stosunek do przesądów*:			
	wierzą i praktykują	nie wierzą i praktykują	wierzą, ale nie praktykują	nie wierzą i nie praktykują
Trzymanie kciuków	27	42	2	26
Łapanie się za guzik na widok kominiarza	22	25	3	46
Zwracanie uwagi na to, by nie witać się przez próg	15	18	4	61
Zachowywanie szczególnej ostrożności w piątek trzynastego	11	13	5	70
Posiadanie talizmanu	9	7	9	68
Cofanie się na widok czarnego kota	12	6	10	71
Zwracanie uwagi na to, by nie wstać z łóżka lewą nogą	5	4	6	83

* Pominięto tych, którzy na pytanie o wiarę w dany przesąd odpowiedzieli „trudno powiedzieć”

Wprawdzie liczba uznawanych przesądów silnie koreluje z liczbą praktykowanych zachowań w tym zakresie (r Pearsona = 0,597, $p < 0,01$), to jednak wierzący w przesady i stosujący je w życiu – to nie te same grupy osób. Ci, którzy nie uznają zabobonów i nie praktykują ich na co dzień stanowią jedynie 12% spośród ogółu badanych, co oznacza, że pozostałe 88% to osoby, które albo tylko w nie wierzą (2%), albo tylko je praktykują (34%), albo i wierzą i praktykują (52%).

Zatem wiara w przesady jest w Polsce silna, a ich praktykowanie niemal powszechne. Szereg przesądnych zachowań wykonujemy niekoniecznie wierząc w ich magiczną moc. Przesady towarzyszą nam od dziecka i w ramach socjalizacji mniej lub bardziej świadomie je przejmujemy, jako swoisty element naszej kultury. Co ciekawe, ani wiara w dobry czy zły omen, ani praktykowanie zabobonnych zwyczajów nie przeszkadza Polakom w deklarowaniu głębokiej wiary religijnej i uczestniczeniu w praktykach kościelnych. Osoby praktykujące religijnie kilka razy w tygodniu zdecydowanie częściej przyznają się do wiary w szczęśliwe i pechowe znaki losu niż osoby niepraktykujące, a także częściej niż inni deklarują stosowanie wielu przesądnych zwyczajów.

Opracował
Rafał BOGUSZEWSKI

A N E K S

Tabela 1

		Deklarowana wiara w przesady		Liczba osób
		Średnia na skali 0-10	Odchylenie standardowe	
Ogółem		1,94	2,54	1077
Płeć	Mężczyźni	1,66	2,52	508
	Kobiety	2,20	2,54	569
Wiek	18-24 lata	1,93	2,67	132
	25-34	1,97	2,69	208
	35-44	1,78	2,31	184
	45-54	2,33	2,67	164
	55-64	2,02	2,68	193
	65 lat i więcej	1,68	2,23	196
Miejsce zamieszkania	Wieś	2,00	2,56	409
	Miasto do 20 tys.	1,72	2,42	134
	20-100 tys.	1,82	2,50	212
	101-500 tys.	2,35	2,83	177
	501 tys. i więcej mieszk.	1,67	2,24	145
Wykształcenie	Podstawowe	2,45	2,80	256
	Zasadnicze zawodowe	2,13	2,66	264
	Średnie	1,66	2,26	366
	Wyższe	1,55	2,43	190
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	1,29	2,00	101
	Średni personel, technicy	1,69	2,35	53
	Pracownicy adm.-biurowi	1,80	2,38	71
	Pracownicy usług	2,51	3,03	73
	Robotnicy wykwalifikowani	1,43	2,23	118
	Robotnicy niewykwalifik.	2,52	2,47	52
	Rolnicy	1,97	2,31	59
	Pracujący na własny rach.	1,31	1,97	38
Bierni zawodowo	Renciści	2,99	3,39	79
	Emeryci	1,78	2,41	243
	Uczniowie i studenci	1,82	2,73	72
	Bezrobotni	2,63	2,63	64
	Gospodynie domowe i inni	2,38	2,49	56
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	1,42	2,07	147
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	2,24	2,86	89
	sekt. pryw. poza rolnict.	1,71	2,39	242
	prywatnym gosp. rolnym	2,17	2,50	50
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	2,71	2,85	158
	501-750	2,56	2,87	127
	751-1000	2,12	2,61	151
	1001-1500	1,93	2,38	186
	Powyżej 1500 zł	1,51	2,28	167
Ocena własnych war. mater.	Złe	2,03	2,64	169
	Średnie	2,01	2,54	487
	Dobre	1,83	2,51	421
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	2,44	3,12	59
	Raz w tygodniu	1,92	2,54	495
	1-2 razy w miesiącu	2,04	2,56	175
	Kilka razy w roku	1,98	2,45	240
	W ogóle nie uczestniczy	1,57	2,39	108
Poglądy polityczne	Lewica	1,85	2,65	156
	Centrum	1,97	2,52	361
	Prawica	1,80	2,54	303
	Trudno powiedzieć	2,13	2,51	256

Tabela 2

		Deklaracje dotyczące liczby praktykowanych przesądów		Liczba osób
		Średnia na skali 0-10	Odchylenie standardowe	
Ogółem		3,74	2,59	1077
Płeć	Mężczyźni	3,45	2,63	508
	Kobiety	4,01	2,53	569
Wiek	18-24 lata	3,80	2,26	132
	25-34	4,05	2,52	208
	35-44	3,99	2,51	184
	45-54	4,16	2,74	164
	55-64	3,65	2,77	193
	65 lat i więcej	2,91	2,46	196
Miejsce zamieszkania	Wieś	3,65	2,56	409
	Miasto do 20 tys.	3,43	2,73	134
	20-100 tys.	3,66	2,46	212
	101-500 tys.	3,97	2,70	177
	501 tys. i więcej mieszk.	4,16	2,56	145
Wykształcenie	Podstawowe	3,43	2,89	256
	Zasadnicze zawodowe	3,77	2,68	264
	Średnie	3,80	2,47	366
	Wyższe	4,02	2,20	190
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	3,86	2,20	101
	Średni personel, technicy	3,97	2,57	53
	Pracownicy adm.-biurowi	4,55	2,31	71
	Pracownicy usług	4,54	2,71	73
	Robotnicy wykwalifikowani	3,32	2,36	118
	Robotnicy niewykwalifik.	4,03	2,57	52
	Rolnicy	2,90	2,67	59
	Pracujący na własny rach.	3,86	2,39	38
Bierni zawodowo	Renciści	4,23	3,21	79
	Emeryci	3,13	2,53	243
	Uczniowie i studenci	3,57	2,25	72
	Bezrobotni	4,48	2,52	64
	Gospodynie domowe i inni	4,09	2,88	56
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	4,22	2,32	147
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	3,83	2,52	89
	sekt. pryw. poza rolnict.	4,01	2,44	242
	prywatnym gosp. rolnym	2,97	2,76	50
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	4,20	2,82	158
	501-750	4,05	2,57	127
	751-1000	4,01	2,66	151
	1001-1500	3,73	2,39	186
	Powyżej 1500 zł	3,69	2,46	167
Ocena własnych war. mater.	Złe	3,38	2,77	169
	Średnie	3,79	2,63	487
	Dobre	3,84	2,46	421
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	3,95	3,00	59
	Raz w tygodniu	3,63	2,62	495
	1-2 razy w miesiącu	4,29	2,51	175
	Kilka razy w roku	3,77	2,48	240
	W ogóle nie uczestniczy	3,21	2,46	108
Poglądy polityczne	Lewica	3,49	2,57	156
	Centrum	3,96	2,56	361
	Prawica	3,69	2,61	303
	Trudno powiedzieć	3,66	2,61	256

Tabela 3

		Czy zdarza się Panu(i) trzymać kciuki za czyjeś powodzenie?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		72	28	1070
Płeć	Mężczyźni	67	33	504
	Kobiety	76	24	566
Wiek	18-24 lata	88	12	131
	25-34	77	23	206
	35-44	75	25	184
	45-54	77	23	162
	55-64	63	37	192
	65 lat i więcej	56	44	194
Miejsce zamieszkania	Wieś	70	30	407
	Miasto do 20 tys.	67	33	130
	20-100 tys.	75	25	210
	101-500 tys.	70	30	177
	501 tys. i więcej mieszk.	78	22	145
Wykształcenie	Podstawowe	63	37	254
	Zasadnicze zawodowe	68	32	261
	Średnie	75	25	366
	Wyższe	83	17	189
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	83	17	100
	Średni personel, technicy	70	30	53
	Pracownicy adm.-biurowi	83	17	71
	Pracownicy usług	80	20	73
	Robotnicy wykwalifikowani	74	26	116
	Robotnicy niewykwalifik.	73	27	52
	Rolnicy	52	48	59
	Pracujący na własny rach.	73	27	38
Bierni zawodowo	Renciści	68	32	78
	Emeryci	58	42	240
	Uczniowie i studenci	86	14	72
	Bezrobotni	79	21	63
	Gospodynie domowe i inni	81	19	56
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	82	18	146
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	78	22	88
	sekt. prywat. poza rolnict.	79	21	241
	prywatnym gosp. rolnym	52	48	50
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	72	28	158
	501-750	74	26	127
	751-1000	73	27	150
	1001-1500	73	27	186
	Powyżej 1500 zł	81	19	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	61	39	167
	Średnie	71	29	484
	Dobre	76	24	419
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	69	31	58
	Raz w tygodniu	70	30	491
	1-2 razy w miesiącu	76	24	175
	Kilka razy w roku	74	26	238
	W ogóle nie uczestniczy	69	31	108
Poglądy polityczne	Lewica	72	28	156
	Centrum	74	26	361
	Prawica	74	26	301
	Trudno powiedzieć	66	34	252

Tabela 4

		Czy zdarza się Panu(i) odpukiwać w niemalowane, żeby nie zapeszyć?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		57	43	1071
Płeć	Mężczyźni	51	49	504
	Kobiety	63	37	567
Wiek	18-24 lata	53	47	131
	25-34	64	36	206
	35-44	63	37	184
	45-54	63	37	163
	55-64	57	43	192
	65 lat i więcej	43	57	194
Miejsce zamieszkania	Wieś	55	45	407
	Miasto do 20 tys.	56	44	132
	20-100 tys.	60	40	212
	101-500 tys.	61	39	177
	501 tys. i więcej mieszk.	57	43	143
Wykształcenie	Podstawowe	44	56	255
	Zasadnicze zawodowe	56	44	261
	Średnie	65	35	366
	Wyższe	63	37	189
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	61	39	101
	Średni personel, technicy	64	36	53
	Pracownicy adm.-biurowi	74	26	71
	Pracownicy usług	65	35	73
	Robotnicy wykwalifikowani	57	43	116
	Robotnicy niewykwalifik.	54	46	52
	Rolnicy	48	52	59
	Pracujący na własny rach.	62	38	38
Bierni zawodowo	Renciści	64	36	78
	Emeryci	47	53	241
	Uczniowie i studenci	45	55	71
	Bezrobotni	65	35	64
	Gospodynie domowe i inni	70	30	56
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	68	32	147
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	63	37	88
	sekt. pryw. poza rolnict.	59	41	240
	prywatnym gosp. rolnym	52	48	50
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	64	36	158
	501-750	56	44	127
	751-1000	62	38	151
	1001-1500	57	43	186
	Powyżej 1500 zł	57	43	167
Ocena własnych war. mater.	Złe	53	47	168
	Średnie	58	42	483
	Dobre	58	42	421
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	54	46	59
	Raz w tygodniu	55	45	491
	1-2 razy w miesiącu	73	27	175
	Kilka razy w roku	58	42	239
	W ogóle nie uczestniczy	43	57	108
Poglądy polityczne	Lewica	51	49	154
	Centrum	58	42	361
	Prawica	58	42	302
	Trudno powiedzieć	59	41	254

Tabela 5

		Czy zdarza się Panu(i) chuchać na szczęście na znalezionej monetę?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		53	47	1073
Płeć	Mężczyźni	50	50	504
	Kobiety	56	44	568
Wiek	18-24 lata	52	48	131
	25-34	55	45	208
	35-44	56	44	184
	45-54	56	44	163
	55-64	51	49	192
	65 lat i więcej	50	50	194
Miejsce zamieszkania	Wieś	52	48	407
	Miasto do 20 tys.	49	51	132
	20-100 tys.	55	45	212
	101-500 tys.	55	45	177
Wykształcenie	501 tys. i więcej mieszk.	56	44	145
	Podstawowe	53	47	255
	Zasadnicze zawodowe	54	46	261
	Średnie	53	47	366
Grupa społ.-zaw. pracujący	Wyższe	51	49	190
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	43	57	101
	Średni personel, technicy	50	50	53
	Pracownicy adm.-biurowi	57	43	71
	Pracownicy usług	63	37	73
	Robotnicy wykwalifikowani	49	51	116
	Robotnicy niewykwalifik.	61	39	52
	Rolnicy	39	61	59
Bierni zawodowo	Pracujący na własny rach.	60	40	38
	Renciści	60	40	78
	Emeryci	51	49	241
	Uczniowie i studenci	54	46	72
	Bezrobotni	59	41	64
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	59	41	56
	inst. państw., publicznej	52	48	147
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	42	58	88
	sekt. pryw. poza rolnict.	60	40	241
Dochody na jedną osobę	prywatnym gosp. rolnym	36	64	50
	Do 500 zł	58	42	158
	501-750	55	45	127
	751-1000	60	40	151
	1001-1500	55	45	186
Ocena własnych war. mater.	Powyżej 1500 zł	48	52	167
	Złe	50	50	168
	Średnie	55	45	484
Udział w prakt. religijnych	Dobre	53	47	421
	Kilka razy w tygodniu	53	47	59
	Raz w tygodniu	53	47	493
	1-2 razy w miesiącu	55	45	175
	Kilka razy w roku	55	45	239
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	49	51	108
	Lewica	47	53	156
	Centrum	58	42	361
	Prawica	52	48	302
	Trudno powiedzieć	52	48	254

Tabela 6

		Czy zdarza się Panu(i) łapać się za guzik na widok kominiarza?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		49	51	1073
Płeć	Mężczyźni	41	59	504
	Kobiety	56	44	568
Wiek	18-24 lata	51	49	131
	25-34	56	44	208
	35-44	50	50	184
	45-54	51	49	163
	55-64	48	52	192
	65 lat i więcej	38	62	194
Miejsce zamieszkania	Wieś	47	53	407
	Miasto do 20 tys.	41	59	132
	20-100 tys.	50	50	212
	101-500 tys.	51	49	177
	501 tys. i więcej mieszk.	58	42	145
Wykształcenie	Podstawowe	43	57	255
	Zasadnicze zawodowe	50	50	261
	Średnie	46	54	366
	Wyższe	61	39	190
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	57	43	101
	Średni personel, technicy	55	45	53
	Pracownicy adm.-biurowi	68	32	71
	Pracownicy usług	49	51	73
	Robotnicy wykwalifikowani	42	58	116
	Robotnicy niewykwalifik.	60	40	52
	Rolnicy	34	66	59
Pracujący na własny rach.	48	52	38	
Bierni zawodowo	Renciści	53	47	78
	Emeryci	41	59	241
	Uczniowie i studenci	40	60	72
	Bezrobotni	61	39	64
	Gospodynie domowe i inni	50	50	56
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	58	42	147
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	49	51	88
	sekt. pryw. poza rolnict.	54	46	241
	prywatnym gosp. rolnym	35	65	50
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	53	47	158
	501-750	57	43	127
	751-1000	49	51	151
	1001-1500	51	49	186
	Powyżej 1500 zł	48	52	167
Ocena własnych war. mater.	Złe	39	61	168
	Średnie	49	51	484
	Dobre	53	47	421
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	54	46	59
	Raz w tygodniu	48	52	493
	1-2 razy w miesiącu	54	46	175
	Kilka razy w roku	51	49	239
	W ogóle nie uczestniczy	37	63	108
Poglądy polityczne	Lewica	48	52	156
	Centrum	53	47	361
	Prawica	45	55	302
	Trudno powiedzieć	49	51	254

Tabela 7

		Czy zdarza się Panu(i) zwracać uwagę na to, by nie witać się przez próg?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		34	66	1071
Płeć	Mężczyźni	39	61	503
	Kobiety	29	71	568
Wiek	18-24 lata	32	68	131
	25-34	36	64	206
	35-44	32	68	184
	45-54	42	58	163
	55-64	31	69	192
	65 lat i więcej	30	70	194
Miejsce zamieszkania	Wieś	37	63	407
	Miasto do 20 tys.	29	71	132
	20-100 tys.	27	73	210
	101-500 tys.	37	63	177
	501 tys. i więcej mieszk.	34	66	145
Wykształcenie	Podstawowe	34	66	255
	Zasadnicze zawodowe	36	64	261
	Średnie	31	69	365
	Wyższe	36	64	189
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	39	61	101
	Średni personel, technicy	29	71	53
	Pracownicy adm.-biurowi	33	67	71
	Pracownicy usług	46	54	73
	Robotnicy wykwalifikowani	30	70	114
	Robotnicy niewykwalifik.	26	74	52
	Rolnicy	37	63	59
	Pracujący na własny rach.	34	66	38
Bierni zawodowo	Renciści	46	54	78
	Emeryci	29	71	241
	Uczniowie i studenci	31	69	72
	Bezrobotni	34	66	64
	Gospodynie domowe i inni	33	67	56
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	33	67	147
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	36	64	88
	sekt. pryw. poza rolnict.	35	65	240
	prywatnym gosp. rolnym	41	59	50
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	35	65	158
	501-750	42	58	127
	751-1000	38	62	151
	1001-1500	33	67	185
	Powyżej 1500 zł	31	69	167
Ocena własnych war. mater.	Złe	29	71	168
	Średnie	34	66	482
	Dobre	36	64	421
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	31	69	59
	Raz w tygodniu	33	67	493
	1-2 razy w miesiącu	38	62	174
	Kilka razy w roku	36	64	238
	W ogóle nie uczestniczy	26	74	108
Poglądy polityczne	Lewica	23	77	156
	Centrum	37	63	361
	Prawica	37	63	302
	Trudno powiedzieć	32	68	253

Tabela 8

		Czy zdarza się Panu(i) wrzucać monetę do zbiornika z wodą w jakimś szczególnym miejscu, z nadzieją powrotu do tego miejsca?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		32	68	1067
Płeć	Mężczyźni	29	71	502
	Kobiety	34	66	565
Wiek	18-24 lata	39	61	130
	25-34	32	68	208
	35-44	37	63	184
	45-54	37	63	163
	55-64	30	70	191
	65 lat i więcej	18	82	191
Miejsce zamieszkania	Wieś	26	74	403
	Miasto do 20 tys.	34	66	132
	20-100 tys.	29	71	211
	101-500 tys.	36	64	177
	501 tys. i więcej mieszk.	43	57	145
Wykształcenie	Podstawowe	23	77	251
	Zasadnicze zawodowe	27	73	260
	Średnie	35	65	366
	Wyższe	42	58	190
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	41	59	101
	Średni personel, technicy	39	61	53
	Pracownicy adm.-biurowi	41	59	71
	Pracownicy usług	38	62	73
	Robotnicy wykwalifikowani	26	74	116
	Robotnicy niewykwalifik.	41	59	52
	Rolnicy	15	85	59
	Pracujący na własny rach.	38	62	38
Bierni zawodowo	Renciści	32	68	77
	Emeryci	24	76	238
	Uczniowie i studenci	43	57	72
	Bezrobotni	29	71	63
	Gospodynie domowe i inni	26	74	56
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	48	52	147
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	34	66	88
	sekt. pryw. poza rolnict.	33	67	241
	prywatnym gosp. rolnym	15	85	49
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	31	69	157
	501-750	32	68	127
	751-1000	30	70	148
	1001-1500	32	68	186
	Powyżej 1500 zł	34	66	166
Ocena własnych war. mater.	Złe	21	79	168
	Średnie	32	68	480
	Dobre	35	65	420
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	45	55	59
	Raz w tygodniu	29	71	491
	1-2 razy w miesiącu	37	63	174
	Kilka razy w roku	29	71	237
	W ogóle nie uczestniczy	33	67	107
Poglądy polityczne	Lewica	32	68	156
	Centrum	34	66	360
	Prawica	31	69	300
	Trudno powiedzieć	28	72	251

Tabela 9

		Czy zdarza się Panu(i) przysiąść na chwilę, gdy jest Pan(i) zmuszony(a) np. wrócić do domu po zapomnianą rzecz?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		29	71	1072
Płeć	Mężczyźni	22	78	504
	Kobiety	36	64	568
Wiek	18-24 lata	20	80	131
	25-34	36	64	208
	35-44	31	69	184
	45-54	29	71	163
	55-64	29	71	192
	65 lat i więcej	25	75	194
Miejsce zamieszkania	Wieś	28	72	406
	Miasto do 20 tys.	22	78	132
	20-100 tys.	27	73	212
	101-500 tys.	30	70	177
	501 tys. i więcej mieszk.	40	60	145
Wykształcenie	Podstawowe	28	72	254
	Zasadnicze zawodowe	26	74	261
	Średnie	31	69	366
	Wyższe	31	69	190
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	27	73	101
	Średni personel, technicy	38	62	53
	Pracownicy adm.-biurowi	46	54	71
	Pracownicy usług	38	62	73
	Robotnicy wykwalifikowani	18	82	116
	Robotnicy niewykwalifik.	29	71	52
	Rolnicy	23	77	59
	Pracujący na własny rach.	29	71	38
Bierni zawodowo	Renciści	32	68	78
	Emeryci	27	73	240
	Uczniowie i studenci	18	82	72
	Bezrobotni	37	63	64
	Gospodynie domowe i inni	32	68	56
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	33	67	147
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	30	70	88
	sekt. pryw. poza rolnict.	32	68	241
	prywatnym gosp. rolnym	23	77	50
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	35	65	158
	501-750	27	73	127
	751-1000	31	69	151
	1001-1500	26	74	186
	Powyżej 1500 zł	28	72	167
Ocena własnych war. mater.	Złe	29	71	168
	Średnie	30	70	484
	Dobre	28	72	420
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	31	69	59
	Raz w tygodniu	26	74	492
	1-2 razy w miesiącu	37	63	175
	Kilka razy w roku	33	67	239
	W ogóle nie uczestniczy	20	80	108
Poglądy polityczne	Lewica	32	68	156
	Centrum	29	71	361
	Prawica	27	73	301
	Trudno powiedzieć	29	71	254

Tabela 10

		Czy zdarza się Panu(i) zachowywać szczególną ostrożność w piątek trzynastego?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		24	76	1070
Płeć	Mężczyźni	23	77	504
	Kobiety	25	75	566
Wiek	18-24 lata	18	82	131
	25-34	22	78	208
	35-44	26	74	183
	45-54	30	70	163
	55-64	28	72	192
	65 lat i więcej	21	79	193
Miejsce zamieszkania	Wieś	25	75	405
	Miasto do 20 tys.	28	72	132
	20-100 tys.	23	77	212
	101-500 tys.	25	75	177
	501 tys. i więcej mieszk.	19	81	145
Wykształcenie	Podstawowe	25	75	254
	Zasadnicze zawodowe	32	68	260
	Średnie	22	78	366
	Wyższe	17	83	190
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	19	81	101
	Średni personel, technicy	22	78	53
	Pracownicy adm.-biurowi	21	79	71
	Pracownicy usług	34	66	73
	Robotnicy wykwalifikowani	22	78	116
	Robotnicy niewykwalifik.	29	71	52
	Rolnicy	22	78	59
Pracujący na własny rach.	23	77	38	
Bierni zawodowo	Renciści	32	68	77
	Emeryci	23	77	240
	Uczniowie i studenci	13	87	72
	Bezrobotni	34	66	64
	Gospodynie domowe i inni	27	73	56
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	24	76	147
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	21	79	88
	sekt. pryw. poza rolnict.	25	75	241
	prywatnym gosp. rolnym	23	77	50
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	34	66	157
	501-750	30	70	127
	751-1000	26	74	150
	1001-1500	27	73	186
	Powyżej 1500 zł	20	80	167
Ocena własnych war. mater.	Złe	28	72	167
	Średnie	25	75	483
	Dobre	22	78	421
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	23	77	59
	Raz w tygodniu	25	75	491
	1-2 razy w miesiącu	26	74	175
	Kilka razy w roku	22	78	238
	W ogóle nie uczestniczy	21	79	108
Poglądy polityczne	Lewica	25	75	156
	Centrum	24	76	360
	Prawica	23	77	302
	Trudno powiedzieć	25	75	253

Tabela 11

		Czy zdarza się Panu(i) cofać się na widok czarnego kota?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		18	82	1073
Płeć	Mężczyźni	16	84	504
	Kobiety	19	81	568
Wiek	18-24 lata	22	78	131
	25-34	19	81	208
	35-44	18	82	184
	45-54	22	78	163
	55-64	18	82	192
	65 lat i więcej	10	90	194
Miejsce zamieszkania	Wieś	17	83	407
	Miasto do 20 tys.	15	85	132
	20-100 tys.	14	86	212
	101-500 tys.	22	78	177
	501 tys. i więcej mieszk.	23	77	145
Wykształcenie	Podstawowe	19	81	255
	Zasadnicze zawodowe	22	78	261
	Średnie	16	84	366
	Wyższe	14	86	190
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	14	86	101
	Średni personel, technicy	24	76	53
	Pracownicy adm.-biurowi	18	82	71
	Pracownicy usług	26	74	73
	Robotnicy wykwalifikowani	11	89	116
	Robotnicy niewykwalifik.	23	77	52
	Rolnicy	13	87	59
	Pracujący na własny rach.	17	83	38
Bierni zawodowo	Renciści	20	80	78
	Emeryci	12	88	241
	Uczniowie i studenci	19	81	72
	Bezrobotni	34	66	64
	Gospodynie domowe i inni	24	76	56
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	18	82	147
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	24	76	88
	sekt. pryw. poza rolnict.	17	83	241
	prywatnym gosp. rolnym	12	88	50
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	24	76	158
	501-750	19	81	127
	751-1000	23	77	151
	1001-1500	15	85	186
	Powyżej 1500 zł	16	84	167
Ocena własnych war. mater.	Złe	21	79	168
	Średnie	18	82	484
	Dobre	16	84	421
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	23	77	59
	Raz w tygodniu	16	84	493
	1-2 razy w miesiącu	23	77	175
	Kilka razy w roku	17	83	239
	W ogóle nie uczestniczy	16	84	108
Poglądy polityczne	Lewica	14	86	156
	Centrum	20	80	361
	Prawica	16	84	302
	Trudno powiedzieć	19	81	254

Tabela 12

		Czy zdarza się Panu(i) zwracać uwagę na to, by nie wstać z łóżka lewą nogą?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		9	91	1069
Płeć	Mężczyźni	9	91	504
	Kobiety	9	91	565
Wiek	18-24 lata	8	92	131
	25-34	9	91	207
	35-44	10	90	184
	45-54	11	89	163
	55-64	11	89	192
	65 lat i więcej	3	97	192
Miejsce zamieszkania	Wieś	10	90	405
	Miasto do 20 tys.	7	93	132
	20-100 tys.	8	92	211
	101-500 tys.	10	90	177
	501 tys. i więcej mieszk.	7	93	145
Wykształcenie	Podstawowe	12	88	253
	Zasadnicze zawodowe	11	89	261
	Średnie	6	94	366
	Wyższe	7	93	189
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	4	96	101
	Średni personel, technicy	7	93	53
	Pracownicy adm.-biurowi	15	85	70
	Pracownicy usług	14	86	73
	Robotnicy wykwalifikowani	8	92	116
	Robotnicy niewykwalifik.	7	93	52
	Rolnicy	7	93	59
	Pracujący na własny rach.	2	98	38
Bierni zawodowo	Renciści	22	78	78
	Emeryci	4	96	239
	Uczniowie i studenci	8	92	72
	Bezrobotni	18	82	64
	Gospodynie domowe i inni	8	92	56
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	6	94	146
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	10	90	88
	sekt. pryw. poza rolnict.	9	91	241
	prywatnym gosp. rolnym	9	91	50
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	14	86	158
	501-750	14	86	127
	751-1000	10	90	150
	1001-1500	5	95	185
	Powyżej 1500 zł	6	94	167
Ocena własnych war. mater.	Złe	10	90	167
	Średnie	9	91	482
	Dobre	8	92	421
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	16	84	59
	Raz w tygodniu	9	91	492
	1-2 razy w miesiącu	12	88	174
	Kilka razy w roku	5	95	238
	W ogóle nie uczestniczy	6	94	108
Poglądy polityczne	Lewica	6	94	156
	Centrum	10	90	359
	Prawica	8	92	301
	Trudno powiedzieć	10	90	254